

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. CDA Tweede Kamerfractie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft Verduurzaming Zorg
Datum 21-4-2021
Ons kenmerk 21.00598/FdB/NvA

Geachte mevrouw Kuik, mevrouw Werner, mevrouw Mulder, de heer Van der Molen en de heer Peters,

De partners van de Green Deal Duurzame Zorg (ActiZ, de Nederlandse ggz, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en Nederlandse Vereniging van Banken) vragen voor de nieuwe kabinetsplannen graag uw tijd en aandacht voor de noodzakelijke verduurzamingsopgave in de zorg. De sector zet de ingezette route graag voort samen met het nieuwe kabinet.

Green Deal Duurzame Zorg

Na de eerste Green Deal Duurzame Zorg, die in 2015 in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken & Klimaat is gestart, heeft de zorgsector in oktober 2018 hieraan een vervolg gegeven met de Green Deal Duurzame Zorg (2018-2022). Wij werken hierin intensief samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De Green Deal Duurzame Zorg richt zich op vier pijlers: reductie CO₂-voetafdruk, circulair werken, medicijnresten uit het water en het stimuleren van een gezondheidsbevorderende omgeving. De Green Deal sluit aan bij de ambities van het Klimaatakkoord en het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050'.

Het grote aantal ondertekenaars (241 organisaties per januari 2021) laat het draagvlak en het noodzakelijke belang zien van de transitie naar een duurzame zorg: van zorg en ziekte naar gezondheid en gedrag. Investeren in preventieve zorg en daarmee in duurzame zorg is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De zorgsector is voor 7% verantwoordelijk van de totale CO₂-voetafdruk van Nederland. Om deze redenen is de zorg aan de slag gegaan met diverse initiatieven.

Een greep uit de voorbeelden: het verduurzamen van het zorgvastgoed door het op steeds grotere schaal inzetten van warmtepompen, isolatiemaatregelen, warmte en koude opslag (WKO's) en het gebruik van zonnepanelen en windenergie. Ook campagnes om medicijnen in te laten leveren en niet thuis weg te spoelen/gooien, het terugdringen van medicijn- en voedselverspilling, het stimuleren van recycling, gezonde voeding, duurzaam inkopen, circulaire werkplekken en het opzetten van 'green teams' voor verduurzaming van afdelingen.

Naast bovenstaande concrete resultaten is ook een andere duurzame beweging zichtbaar in de zorg. Overeenkomstig het nationale preventieakkoord staan preventie en gezondheidsbevordering steeds vaker (hoog) op de agenda in de zorginstellingen. Ook de ontwikkeling naar 'digitale zorg' en 'zorg dichtbij huis' en 'thuis werken' heeft door corona een enorme impuls gekregen. Deze duurzame ontwikkeling willen we graag voortzetten.

Politieke steun voor realisatie

Er zijn ook kanttekeningen te maken. De ingezette weg is lang en hobbelig, de praktijk van de zorg is weerbarstig. Het ontbreekt aan stimulerende financiering en de wet- en regelgeving en administratieplichten sluiten niet op elkaar aan. En dit knelt. Naast de inzet van onze zorgprofessionals, zorg-organisaties, stakeholders en gemeenten om de duurzame doelen te realiseren, helpt het ons als het nieuwe kabinet de ingezette lijn van verduurzaming nog meer stimuleert en ondersteunt. Stimulering door in gezamenlijkheid de ambities vorm te geven en ondersteuning in de vorm van gelden om in lijn met de ingeslagen weg ook de grote impactvolle transitie te bekostigen.

Op basis van de sectorale routekaarten¹ heeft TNO berekend dat er voor verduurzaming van de zorgsector (cumulatief over een periode van 30 jaar) ten minste € 10 miljard (ziekenhuizen € 5 miljard en langdurige zorg € 5 miljard) extra investeringen nodig zijn voor het behalen van de doelstelling (minimaal) 95% CO₂ reductie in 2050. Dit komt neer op extra investeringen van circa €167 miljoen per jaar voor de ziekenhuiszorg en eveneens circa € 167 miljoen per jaar voor de langdurige zorg². Deze investeringen zijn nodig om gebouwen te verduurzamen, installaties aan te sluiten op alternatieve/regionale energiebronnen alsmede onderzoek te faciliteren naar duurzame alternatieven.

Om de circulaire bedrijfsvoering van de grond te krijgen zijn innovaties nodig en is samenwerking met andere sectoren nodig, zoals de afvalverwerking. Om duurzame (preventieve) zorg voor de toekomst op een hoger plan te brengen is het wenselijk om het duurzame gedachtegoed te integreren in het onderwijs voor zorgprofessionals. Ook is het essentieel om onnodige administratielast te voorkomen. Op het thema 'energiebesparing' komen er nu uit drie ministeries vier elkaar overlappende wetten die apart gehandhaafd worden (Europese Energie-Efficiency Richtlijn, Activiteitenbesluit met de erkende maatregelen energiebesparing, Informatieplicht en Energy Performance Building Directive). Wij pleiten voor het devies: eenmalige registratie voor meervoudig gebruik en inzetten op harmonisatie van wetgeving.

Vraag aan het nieuwe kabinet

Van het nieuwe kabinet vragen wij namens de partners van de Green Deal Duurzame Zorg om in het nieuwe regeerakkoord een stimuleringspakket op te nemen die de reeds ingezette verduurzaming verder ondersteunt. Concreet verzoeken wij het ministerie van EZ&K om tot 2030 gerichte gelden voor de zorg te labelen, bijvoorbeeld via (exploitatie)subsidies of fondsen, voor de uitvoering van de Green Deal Duurzame Zorg op de pijlers reductie CO₂-voetafdruk, circulaire bedrijfsvoering, gezondheidsbevorderende omgeving en medicijnen uit afvalwater.

¹ TNO; Routekaart Verduurzaming van het Zorgvastgoed – ziekenhuizen (10-01-2020)
TNO; Routekaart Verduurzaming van het vastgoed in de langdurige zorg (10-01-2020)

² Zie [Kamerbrief over verduurzaming van de zorgsector](#)

Naast bekostiging is het van belang dat het duurzame gedachtegoed wordt geïntegreerd in het onderwijs. Tevens verzoeken wij tot harmonisatie van wetgeving en pleiten wij voor eenmalige registratie van data voor meervoudig gebruik.

Tot slot vragen wij de ambitie van het nieuwe kabinet om zo nodig regelgeving of andere faciliteiten vanuit de overheid te bieden, om de onrendabele top en benodigde financiering van de verduurzaming financierbaar en bedrijfseconomisch uitvoerbaar te maken.

Wij gaan graag met u hierover in gesprek en vertrouwen erop dat het nieuwe kabinet samen met de sectoren wil investeren in het verduurzamen van de zorg. We vernemen graag wanneer u hiervoor beschikbaar bent.

Met vriendelijke groet,

Partners van Green Deal Duurzame Zorg:

Nederlandse Federatie Universitair Medische Centra
ActiZ
De Nederlandse ggz
Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Zorgverzekeraars Nederland
Nederlandse Vereniging van Banken

Margriet Schneider (voorzitter)
Wouter van Soest (directeur)
Jacobine Geel (voorzitter)
Ad Melkert (voorzitter)
Boris van der Ham (voorzitter)
Dirk Jan van den Berg (voorzitter)
Chris Buijink (voorzitter)

prof. dr. M.M.E. Schneider
voorzitter NFU

W.B.J. van Soest
directeur ActiZ

drs. J.D.C. Geel
voorzitter de Nederlandse GGz

A. Melkert
voorzitter NVZ

B. van der Ham
voorzitter VGN

drs. D.J. van den Berg
voorzitter ZN

C. Buijink
voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. CU Tweede Kamerfractie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft Verduurzaming Zorg
Datum 21-4-2021
Ons kenmerk 21.00598/FdB/NvA

Geachte mevrouw Bikker, geachte heer Grinwis,

De partners van de Green Deal Duurzame Zorg (ActiZ, de Nederlandse ggz, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en Nederlandse Vereniging van Banken) vragen voor de nieuwe kabinetsplannen graag uw tijd en aandacht voor de noodzakelijke verduurzamingsopgave in de zorg. De sector zet de ingezette route graag voort samen met het nieuwe kabinet.

Green Deal Duurzame Zorg

Na de eerste Green Deal Duurzame Zorg, die in 2015 in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken & Klimaat is gestart, heeft de zorgsector in oktober 2018 hieraan een vervolg gegeven met de Green Deal Duurzame Zorg (2018-2022). Wij werken hierin intensief samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De Green Deal Duurzame Zorg richt zich op vier pijlers: reductie CO₂-voetafdruk, circulair werken, medicijnresten uit het water en het stimuleren van een gezondheidsbevorderende omgeving. De Green Deal sluit aan bij de ambities van het Klimaatakkoord en het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050'.

Het grote aantal ondertekenaars (241 organisaties per januari 2021) laat het draagvlak en het noodzakelijke belang zien van de transitie naar een duurzame zorg: van zorg en ziekte naar gezondheid en gedrag. Investeren in preventieve zorg en daarmee in duurzame zorg is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De zorgsector is voor 7% verantwoordelijk van de totale CO₂-voetafdruk van Nederland. Om deze redenen is de zorg aan de slag gegaan met diverse initiatieven.

Een greep uit de voorbeelden: het verduurzamen van het zorgvastgoed door het op steeds grotere schaal inzetten van warmtepompen, isolatiemaatregelen, warmte en koude opslag (WKO's) en het gebruik van zonnepanelen en windenergie. Ook campagnes om medicijnen in te laten leveren en niet thuis weg te spoelen/goeien, het terugdringen van medicijn- en voedselverspilling, het stimuleren van recycling, gezonde voeding, duurzaam inkopen, circulaire werkplekken en het opzetten van 'green teams' voor verduurzaming van afdelingen.

Naast bovenstaande concrete resultaten is ook een andere duurzame beweging zichtbaar in de zorg. Overeenkomstig het nationale preventieakkoord staan preventie en gezondheidsbevordering steeds vaker (hoog) op de agenda in de zorginstellingen. Ook de ontwikkeling naar 'digitale zorg' en 'zorg dichtbij huis' en 'thuis werken' heeft door corona een enorme impuls gekregen. Deze duurzame ontwikkeling willen we graag voortzetten.

Politieke steun voor realisatie

Er zijn ook kanttekeningen te maken. De ingezette weg is lang en hobbelig, de praktijk van de zorg is weerbarstig. Het ontbreekt aan stimulerende financiering en de wet- en regelgeving en administratieplichten sluiten niet op elkaar aan. En dit knelt. Naast de inzet van onze zorgprofessionals, zorg-organisaties, stakeholders en gemeenten om de duurzame doelen te realiseren, helpt het ons als het nieuwe kabinet de ingezette lijn van verduurzaming nog meer stimuleert en ondersteunt. Stimulering door in gezamenlijkheid de ambities vorm te geven en ondersteuning in de vorm van gelden om in lijn met de ingeslagen weg ook de grote impactvolle transitie te bekostigen.

Op basis van de sectorale routekaarten¹ heeft TNO berekend dat er voor verduurzaming van de zorgsector (cumulatief over een periode van 30 jaar) ten minste € 10 miljard (ziekenhuizen € 5 miljard en langdurige zorg € 5 miljard) extra investeringen nodig zijn voor het behalen van de doelstelling (minimaal) 95% CO₂ reductie in 2050. Dit komt neer op extra investeringen van circa €167 miljoen per jaar voor de ziekenhuiszorg en eveneens circa € 167 miljoen per jaar voor de langdurige zorg². Deze investeringen zijn nodig om gebouwen te verduurzamen, installaties aan te sluiten op alternatieve/regionale energiebronnen alsmede onderzoek te faciliteren naar duurzame alternatieven.

Om de circulaire bedrijfsvoering van de grond te krijgen zijn innovaties nodig en is samenwerking met andere sectoren nodig, zoals de afvalverwerking. Om duurzame (preventieve) zorg voor de toekomst op een hoger plan te brengen is het wenselijk om het duurzame gedachtegoed te integreren in het onderwijs voor zorgprofessionals. Ook is het essentieel om onnodige administratielast te voorkomen. Op het thema 'energiebesparing' komen er nu uit drie ministeries vier elkaar overlappende wetten die apart gehandhaafd worden (Europese Energie-Efficiency Richtlijn, Activiteitenbesluit met de erkende maatregelen energiebesparing, Informatieplicht en Energy Performance Building Directive). Wij pleiten voor het devies: eenmalige registratie voor meervoudig gebruik en inzetten op harmonisatie van wetgeving.

Vraag aan het nieuwe kabinet

Van het nieuwe kabinet vragen wij namens de partners van de Green Deal Duurzame Zorg om in het nieuwe regeerakkoord een stimuleringspakket op te nemen die de reeds ingezette verduurzaming verder ondersteunt. Concreet verzoeken wij het ministerie van EZ&K om tot 2030 gerichte gelden voor de zorg te labelen, bijvoorbeeld via (exploitatie)subsidies of fondsen, voor de uitvoering van de Green Deal Duurzame Zorg op de pijlers reductie CO₂-voetafdruk, circulaire bedrijfsvoering, gezondheidsbevorderende omgeving en medicijnen uit afvalwater.

¹ TNO; Routekaart Verduurzaming van het Zorgvastgoed – ziekenhuizen (10-01-2020)
TNO; Routekaart Verduurzaming van het vastgoed in de langdurige zorg (10-01-2020)

² Zie [Kamerbrief over verduurzaming van de zorgsector](#)

Naast bekostiging is het van belang dat het duurzame gedachtegoed wordt geïntegreerd in het onderwijs. Tevens verzoeken wij tot harmonisatie van wetgeving en pleiten wij voor eenmalige registratie van data voor meervoudig gebruik.

Tot slot vragen wij de ambitie van het nieuwe kabinet om zo nodig regelgeving of andere faciliteiten vanuit de overheid te bieden, om de onrendabele top en benodigde financiering van de verduurzaming financieerbaar en bedrijfseconomisch uitvoerbaar te maken.

Wij gaan graag met u hierover in gesprek en vertrouwen erop dat het nieuwe kabinet samen met de sectoren wil investeren in het verduurzamen van de zorg. We vernemen graag wanneer u hiervoor beschikbaar bent.

Met vriendelijke groet,

Partners van Green Deal Duurzame Zorg:

Nederlandse Federatie Universitair Medische Centra
ActiZ
De Nederlandse ggz
Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Zorgverzekeraars Nederland
Nederlandse Vereniging van Banken

Margriet Schneider (voorzitter)
Wouter van Soest (directeur)
Jacobine Geel (voorzitter)
Ad Melkert (voorzitter)
Boris van der Ham (voorzitter)
Dirk Jan van den Berg (voorzitter)
Chris Buijink (voorzitter)

prof. dr. M.M.E. Schneider
voorzitter NFU

W.B.J. van Soest
directeur ActiZ

drs. J.D.C. Geel
voorzitter de Nederlandse ggz

A. Melkert
voorzitter NVZ

B. van der Ham
voorzitter VGN

drs. D.J. van den Berg
voorzitter ZN

C. Buijink
voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. D66 Tweede Kamerfractie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft Verduurzaming Zorg
Datum 21-4-2021
Ons kenmerk 21.00598/FdB/NvA

Geachte mevrouw Van der Laan, mevrouw Paulusma, de heer Jetten en de heer Boucke,

De partners van de Green Deal Duurzame Zorg (ActiZ, de Nederlandse ggz, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en Nederlandse Vereniging van Banken) vragen voor de nieuwe kabinetsplannen graag uw tijd en aandacht voor de noodzakelijke verduurzamingsopgave in de zorg. De sector zet de ingezette route graag voort samen met het nieuwe kabinet.

Green Deal Duurzame Zorg

Na de eerste Green Deal Duurzame Zorg, die in 2015 in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken & Klimaat is gestart, heeft de zorgsector in oktober 2018 hieraan een vervolg gegeven met de Green Deal Duurzame Zorg (2018-2022). Wij werken hierin intensief samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De Green Deal Duurzame Zorg richt zich op vier pijlers: reductie CO₂-voetafdruk, circulair werken, medicijnresten uit het water en het stimuleren van een gezondheidsbevorderende omgeving. De Green Deal sluit aan bij de ambities van het Klimaatakkoord en het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050'.

Het grote aantal ondertekenaars (241 organisaties per januari 2021) laat het draagvlak en het noodzakelijke belang zien van de transitie naar een duurzame zorg: van zorg en ziekte naar gezondheid en gedrag. Investeren in preventieve zorg en daarmee in duurzame zorg is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De zorgsector is voor 7% verantwoordelijk van de totale CO₂-voetafdruk van Nederland. Om deze redenen is de zorg aan de slag gegaan met diverse initiatieven.

Een greep uit de voorbeelden: het verduurzamen van het zorgvastgoed door het op steeds grotere schaal inzetten van warmtepompen, isolatiemaatregelen, warmte en koude opslag (WKO's) en het gebruik van zonnepanelen en windenergie. Ook campagnes om medicijnen in te laten leveren en niet thuis weg te spoelen/gooien, het terugdringen van medicijn- en voedselverspilling, het stimuleren van recycling, gezonde voeding, duurzaam inkopen, circulaire werkplekken en het opzetten van 'green teams' voor verduurzaming van afdelingen.

Naast bovenstaande concrete resultaten is ook een andere duurzame beweging zichtbaar in de zorg. Overeenkomstig het nationale preventieakkoord staan preventie en gezondheidsbevordering steeds vaker (hoog) op de agenda in de zorginstellingen. Ook de ontwikkeling naar 'digitale zorg' en 'zorg dichtbij huis' en 'thuis werken' heeft door corona een enorme impuls gekregen. Deze duurzame ontwikkeling willen we graag voortzetten.

Politieke steun voor realisatie

Er zijn ook kanttekeningen te maken. De ingezette weg is lang en hobbelig, de praktijk van de zorg is weerbarstig. Het ontbreekt aan stimulerende financiering en de wet- en regelgeving en administratieplichten sluiten niet op elkaar aan. En dit knelt. Naast de inzet van onze zorgprofessionals, zorg-organisaties, stakeholders en gemeenten om de duurzame doelen te realiseren, helpt het ons als het nieuwe kabinet de ingezette lijn van verduurzaming nog meer stimuleert en ondersteunt. Stimulering door in gezamenlijkheid de ambities vorm te geven en ondersteuning in de vorm van gelden om in lijn met de ingeslagen weg ook de grote impactvolle transitie te bekostigen.

Op basis van de sectorale routekaarten¹ heeft TNO berekend dat er voor verduurzaming van de zorgsector (cumulatief over een periode van 30 jaar) ten minste € 10 miljard (ziekenhuizen € 5 miljard en langdurige zorg € 5 miljard) extra investeringen nodig zijn voor het behalen van de doelstelling (minimaal) 95% CO₂ reductie in 2050. Dit komt neer op extra investeringen van circa €167 miljoen per jaar voor de ziekenhuiszorg en eveneens circa € 167 miljoen per jaar voor de langdurige zorg². Deze investeringen zijn nodig om gebouwen te verduurzamen, installaties aan te sluiten op alternatieve/regionale energiebronnen alsmede onderzoek te faciliteren naar duurzame alternatieven.

Om de circulaire bedrijfsvoering van de grond te krijgen zijn innovaties nodig en is samenwerking met andere sectoren nodig, zoals de afvalverwerking. Om duurzame (preventieve) zorg voor de toekomst op een hoger plan te brengen is het wenselijk om het duurzame gedachtegoed te integreren in het onderwijs voor zorgprofessionals. Ook is het essentieel om onnodige administratielast te voorkomen. Op het thema 'energiebesparing' komen er nu uit drie ministeries vier elkaar overlappende wetten die apart gehandhaafd worden (Europese Energie-Efficiency Richtlijn, Activiteitenbesluit met de erkende maatregelen energiebesparing, Informatieplicht en Energy Performance Building Directive). Wij pleiten voor het devies: eenmalige registratie voor meervoudig gebruik en inzetten op harmonisatie van wetgeving.

Vraag aan het nieuwe kabinet

Van het nieuwe kabinet vragen wij namens de partners van de Green Deal Duurzame Zorg om in het nieuwe regeerakkoord een stimuleringspakket op te nemen die de reeds ingezette verduurzaming verder ondersteunt. Concreet verzoeken wij het ministerie van EZ&K om tot 2030 gerichte gelden voor de zorg te labelen, bijvoorbeeld via (exploitatie)subsidies of fondsen, voor de uitvoering van de Green Deal Duurzame Zorg op de pijlers reductie CO₂-voetafdruk, circulaire bedrijfsvoering, gezondheidsbevorderende omgeving en medicijnen uit afvalwater.

¹ TNO; Routekaart Verduurzaming van het Zorgvastgoed – ziekenhuizen (10-01-2020)
TNO; Routekaart Verduurzaming van het vastgoed in de langdurige zorg (10-01-2020)

² Zie [Kamerbrief over verduurzaming van de zorgsector](#)

Naast bekostiging is het van belang dat het duurzame gedachtegoed wordt geïntegreerd in het onderwijs. Tevens verzoeken wij tot harmonisatie van wetgeving en pleiten wij voor eenmalige registratie van data voor meervoudig gebruik.

Tot slot vragen wij de ambitie van het nieuwe kabinet om zo nodig regelgeving of andere faciliteiten vanuit de overheid te bieden, om de onrendabele top en benodigde financiering van de verduurzaming financieerbaar en bedrijfseconomisch uitvoerbaar te maken.

Wij gaan graag met u hierover in gesprek en vertrouwen erop dat het nieuwe kabinet samen met de sectoren wil investeren in het verduurzamen van de zorg. We vernemen graag wanneer u hiervoor beschikbaar bent.

Met vriendelijke groet,

Partners van Green Deal Duurzame Zorg:

Nederlandse Federatie Universitair Medische Centra
ActiZ
De Nederlandse ggz
Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Zorgverzekeraars Nederland
Nederlandse Vereniging van Banken

Margriet Schneider (voorzitter)
Wouter van Soest (directeur)
Jacobine Geel (voorzitter)
Ad Melkert (voorzitter)
Boris van der Ham (voorzitter)
Dirk Jan van den Berg (voorzitter)
Chris Buijink (voorzitter)

prof. dr. M.M.E. Schneider
voorzitter NFU

W.B.J. van Soest
directeur ActiZ

drs. J.D.C. Geel
voorzitter de Nederlandse ggz

A. Melkert
voorzitter NVZ

B. van der Ham
voorzitter VGN

drs. D.J. van den Berg
voorzitter ZN

C. Buijink
voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. GroenLinks Tweede Kamerfractie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft Verduurzaming Zorg
Datum 21-4-2021
Ons kenmerk 21.00598/FdB/NvA

Geachte mevrouw Ellemeet, geachte heer Van der Lee,

De partners van de Green Deal Duurzame Zorg (ActiZ, de Nederlandse ggz, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en Nederlandse Vereniging van Banken) vragen voor de nieuwe kabinetsplannen graag uw tijd en aandacht voor de noodzakelijke verduurzamingsopgave in de zorg. De sector zet de ingezette route graag voort samen met het nieuwe kabinet.

Green Deal Duurzame Zorg

Na de eerste Green Deal Duurzame Zorg, die in 2015 in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken & Klimaat is gestart, heeft de zorgsector in oktober 2018 hieraan een vervolg gegeven met de Green Deal Duurzame Zorg (2018-2022). Wij werken hierin intensief samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De Green Deal Duurzame Zorg richt zich op vier pijlers: reductie CO₂-voetafdruk, circulair werken, medicijnresten uit het water en het stimuleren van een gezondheidsbevorderende omgeving. De Green Deal sluit aan bij de ambities van het Klimaatakkoord en het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050'.

Het grote aantal ondertekenaars (241 organisaties per januari 2021) laat het draagvlak en het noodzakelijke belang zien van de transitie naar een duurzame zorg: van zorg en ziekte naar gezondheid en gedrag. Investeren in preventieve zorg en daarmee in duurzame zorg is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De zorgsector is voor 7% verantwoordelijk van de totale CO₂-voetafdruk van Nederland. Om deze redenen is de zorg aan de slag gegaan met diverse initiatieven.

Een greep uit de voorbeelden: het verduurzamen van het zorgvastgoed door het op steeds grotere schaal inzetten van warmtepompen, isolatiemaatregelen, warmte en koude opslag (WKO's) en het gebruik van zonnepanelen en windenergie. Ook campagnes om medicijnen in te laten leveren en niet thuis weg te spoelen/gooien, het terugdringen van medicijn- en voedselverspilling, het stimuleren van recycling, gezonde voeding, duurzaam inkopen, circulaire werkplekken en het opzetten van 'green teams' voor verduurzaming van afdelingen.

Naast bovenstaande concrete resultaten is ook een andere duurzame beweging zichtbaar in de zorg. Overeenkomstig het nationale preventieakkoord staan preventie en gezondheidsbevordering steeds vaker (hoog) op de agenda in de zorginstellingen. Ook de ontwikkeling naar 'digitale zorg' en 'zorg dichtbij huis' en 'thuis werken' heeft door corona een enorme impuls gekregen. Deze duurzame ontwikkeling willen we graag voortzetten.

Politieke steun voor realisatie

Er zijn ook kanttekeningen te maken. De ingezette weg is lang en hobbelig, de praktijk van de zorg is weerbarstig. Het ontbreekt aan stimulerende financiering en de wet- en regelgeving en administratieplichten sluiten niet op elkaar aan. En dit knelt. Naast de inzet van onze zorgprofessionals, zorg-organisaties, stakeholders en gemeenten om de duurzame doelen te realiseren, helpt het ons als het nieuwe kabinet de ingezette lijn van verduurzaming nog meer stimuleert en ondersteunt. Stimulering door in gezamenlijkheid de ambities vorm te geven en ondersteuning in de vorm van gelden om in lijn met de ingeslagen weg ook de grote impactvolle transitie te bekostigen.

Op basis van de sectorale routekaarten¹ heeft TNO berekend dat er voor verduurzaming van de zorgsector (cumulatief over een periode van 30 jaar) ten minste € 10 miljard (ziekenhuizen € 5 miljard en langdurige zorg € 5 miljard) extra investeringen nodig zijn voor het behalen van de doelstelling (minimaal) 95% CO₂ reductie in 2050. Dit komt neer op extra investeringen van circa €167 miljoen per jaar voor de ziekenhuiszorg en eveneens circa € 167 miljoen per jaar voor de langdurige zorg². Deze investeringen zijn nodig om gebouwen te verduurzamen, installaties aan te sluiten op alternatieve/regionale energiebronnen alsmede onderzoek te faciliteren naar duurzame alternatieven.

Om de circulaire bedrijfsvoering van de grond te krijgen zijn innovaties nodig en is samenwerking met andere sectoren nodig, zoals de afvalverwerking. Om duurzame (preventieve) zorg voor de toekomst op een hoger plan te brengen is het wenselijk om het duurzame gedachtegoed te integreren in het onderwijs voor zorgprofessionals. Ook is het essentieel om onnodige administratielast te voorkomen. Op het thema 'energiebesparing' komen er nu uit drie ministeries vier elkaar overlappende wetten die apart gehandhaafd worden (Europese Energie-Efficiency Richtlijn, Activiteitenbesluit met de erkende maatregelen energiebesparing, Informatieplicht en Energy Performance Building Directive). Wij pleiten voor het devies: eenmalige registratie voor meervoudig gebruik en inzetten op harmonisatie van wetgeving.

Vraag aan het nieuwe kabinet

Van het nieuwe kabinet vragen wij namens de partners van de Green Deal Duurzame Zorg om in het nieuwe regeerakkoord een stimuleringspakket op te nemen die de reeds ingezette verduurzaming verder ondersteunt. Concreet verzoeken wij het ministerie van EZ&K om tot 2030 gerichte gelden voor de zorg te labelen, bijvoorbeeld via (exploitatie)subsidies of fondsen, voor de uitvoering van de Green Deal Duurzame Zorg op de pijlers reductie CO₂-voetafdruk, circulaire bedrijfsvoering, gezondheidsbevorderende omgeving en medicijnen uit afvalwater.

¹ TNO; Routekaart Verduurzaming van het Zorgvastgoed – ziekenhuizen (10-01-2020)
TNO; Routekaart Verduurzaming van het vastgoed in de langdurige zorg (10-01-2020)

² Zie [Kamerbrief over verduurzaming van de zorgsector](#)

Naast bekostiging is het van belang dat het duurzame gedachtegoed wordt geïntegreerd in het onderwijs. Tevens verzoeken wij tot harmonisatie van wetgeving en pleiten wij voor eenmalige registratie van data voor meervoudig gebruik.

Tot slot vragen wij de ambitie van het nieuwe kabinet om zo nodig regelgeving of andere faciliteiten vanuit de overheid te bieden, om de onrendabele top en benodigde financiering van de verduurzaming financierbaar en bedrijfseconomisch uitvoerbaar te maken.

Wij gaan graag met u hierover in gesprek en vertrouwen erop dat het nieuwe kabinet samen met de sectoren wil investeren in het verduurzamen van de zorg. We vernemen graag wanneer u hiervoor beschikbaar bent.

Met vriendelijke groet,

Partners van Green Deal Duurzame Zorg:

Nederlandse Federatie Universitair Medische Centra
ActiZ
De Nederlandse ggz
Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Zorgverzekeraars Nederland
Nederlandse Vereniging van Banken

Margriet Schneider (voorzitter)
Wouter van Soest (directeur)
Jacobine Geel (voorzitter)
Ad Melkert (voorzitter)
Boris van der Ham (voorzitter)
Dirk Jan van den Berg (voorzitter)
Chris Buijink (voorzitter)

prof. dr. M.M.E. Schneider
voorzitter NFU

W.B.J. van Soest
directeur ActiZ

drs. J.D.C. Geel
voorzitter de Nederlandse ggz

A. Melkert
voorzitter NVZ

B. van der Ham
voorzitter VGN

drs. D.J. van den Berg
voorzitter ZN

C. Buijink
voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. PvdA Tweede Kamerfractie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft Verduurzaming Zorg
Datum 21-4-2021
Ons kenmerk 21.00598/FdB/NvA

Geachte mevrouw Kuiken, geachte heer Thijssen,

De partners van de Green Deal Duurzame Zorg (ActiZ, de Nederlandse ggz, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en Nederlandse Vereniging van Banken) vragen voor de nieuwe kabinetsplannen graag uw tijd en aandacht voor de noodzakelijke verduurzamingsopgave in de zorg. De sector zet de ingezette route graag voort samen met het nieuwe kabinet.

Green Deal Duurzame Zorg

Na de eerste Green Deal Duurzame Zorg, die in 2015 in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken & Klimaat is gestart, heeft de zorgsector in oktober 2018 hieraan een vervolg gegeven met de Green Deal Duurzame Zorg (2018-2022). Wij werken hierin intensief samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De Green Deal Duurzame Zorg richt zich op vier pijlers: reductie CO₂-voetafdruk, circulair werken, medicijnresten uit het water en het stimuleren van een gezondheidsbevorderende omgeving. De Green Deal sluit aan bij de ambities van het Klimaatakkoord en het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050'.

Het grote aantal ondertekenaars (241 organisaties per januari 2021) laat het draagvlak en het noodzakelijke belang zien van de transitie naar een duurzame zorg: van zorg en ziekte naar gezondheid en gedrag. Investeren in preventieve zorg en daarmee in duurzame zorg is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De zorgsector is voor 7% verantwoordelijk van de totale CO₂-voetafdruk van Nederland. Om deze redenen is de zorg aan de slag gegaan met diverse initiatieven.

Een greep uit de voorbeelden: het verduurzamen van het zorgvastgoed door het op steeds grotere schaal inzetten van warmtepompen, isolatiemaatregelen, warmte en koude opslag (WKO's) en het gebruik van zonnepanelen en windenergie. Ook campagnes om medicijnen in te laten leveren en niet thuis weg te spoelen/gooien, het terugdringen van medicijn- en voedselverspilling, het stimuleren van recycling, gezonde voeding, duurzaam inkopen, circulaire werkplekken en het opzetten van 'green teams' voor verduurzaming van afdelingen.

Naast bovenstaande concrete resultaten is ook een andere duurzame beweging zichtbaar in de zorg. Overeenkomstig het nationale preventieakkoord staan preventie en gezondheidsbevordering steeds vaker (hoog) op de agenda in de zorginstellingen. Ook de ontwikkeling naar 'digitale zorg' en 'zorg dichtbij huis' en 'thuis werken' heeft door corona een enorme impuls gekregen. Deze duurzame ontwikkeling willen we graag voortzetten.

Politieke steun voor realisatie

Er zijn ook kanttekeningen te maken. De ingezette weg is lang en hobbelig, de praktijk van de zorg is weerbarstig. Het ontbreekt aan stimulerende financiering en de wet- en regelgeving en administratieplichten sluiten niet op elkaar aan. En dit knelt. Naast de inzet van onze zorgprofessionals, zorg-organisaties, stakeholders en gemeenten om de duurzame doelen te realiseren, helpt het ons als het nieuwe kabinet de ingezette lijn van verduurzaming nog meer stimuleert en ondersteunt. Stimulering door in gezamenlijkheid de ambities vorm te geven en ondersteuning in de vorm van gelden om in lijn met de ingeslagen weg ook de grote impactvolle transitie te bekostigen.

Op basis van de sectorale routekaarten¹ heeft TNO berekend dat er voor verduurzaming van de zorgsector (cumulatief over een periode van 30 jaar) ten minste € 10 miljard (ziekenhuizen € 5 miljard en langdurige zorg € 5 miljard) extra investeringen nodig zijn voor het behalen van de doelstelling (minimaal) 95% CO₂ reductie in 2050. Dit komt neer op extra investeringen van circa €167 miljoen per jaar voor de ziekenhuiszorg en eveneens circa € 167 miljoen per jaar voor de langdurige zorg². Deze investeringen zijn nodig om gebouwen te verduurzamen, installaties aan te sluiten op alternatieve/regionale energiebronnen alsmede onderzoek te faciliteren naar duurzame alternatieven.

Om de circulaire bedrijfsvoering van de grond te krijgen zijn innovaties nodig en is samenwerking met andere sectoren nodig, zoals de afvalverwerking. Om duurzame (preventieve) zorg voor de toekomst op een hoger plan te brengen is het wenselijk om het duurzame gedachtegoed te integreren in het onderwijs voor zorgprofessionals. Ook is het essentieel om onnodige administratielast te voorkomen. Op het thema 'energiebesparing' komen er nu uit drie ministeries vier elkaar overlappende wetten die apart gehandhaafd worden (Europese Energie-Efficiency Richtlijn, Activiteitenbesluit met de erkende maatregelen energiebesparing, Informatieplicht en Energy Performance Building Directive). Wij pleiten voor het devies: eenmalige registratie voor meervoudig gebruik en inzetten op harmonisatie van wetgeving.

Vraag aan het nieuwe kabinet

Van het nieuwe kabinet vragen wij namens de partners van de Green Deal Duurzame Zorg om in het nieuwe regeerakkoord een stimuleringspakket op te nemen die de reeds ingezette verduurzaming verder ondersteunt. Concreet verzoeken wij het ministerie van EZ&K om tot 2030 gerichte gelden voor de zorg te labelen, bijvoorbeeld via (exploitatie)subsidies of fondsen, voor de uitvoering van de Green Deal Duurzame Zorg op de pijlers reductie CO₂-voetafdruk, circulaire bedrijfsvoering, gezondheidsbevorderende omgeving en medicijnen uit afvalwater.

¹ TNO; Routekaart Verduurzaming van het Zorgvastgoed – ziekenhuizen (10-01-2020)
TNO; Routekaart Verduurzaming van het vastgoed in de langdurige zorg (10-01-2020)

² Zie [Kamerbrief over verduurzaming van de zorgsector](#)

Naast bekostiging is het van belang dat het duurzame gedachtegoed wordt geïntegreerd in het onderwijs. Tevens verzoeken wij tot harmonisatie van wetgeving en pleiten wij voor eenmalige registratie van data voor meervoudig gebruik.

Tot slot vragen wij de ambitie van het nieuwe kabinet om zo nodig regelgeving of andere faciliteiten vanuit de overheid te bieden, om de onrendabele top en benodigde financiering van de verduurzaming financieerbaar en bedrijfseconomisch uitvoerbaar te maken.

Wij gaan graag met u hierover in gesprek en vertrouwen erop dat het nieuwe kabinet samen met de sectoren wil investeren in het verduurzamen van de zorg. We vernemen graag wanneer u hiervoor beschikbaar bent.

Met vriendelijke groet,

Partners van Green Deal Duurzame Zorg:

Nederlandse Federatie Universitair Medische Centra
ActiZ
De Nederlandse ggz
Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Zorgverzekeraars Nederland
Nederlandse Vereniging van Banken

Margriet Schneider (voorzitter)
Wouter van Soest (directeur)
Jacobine Geel (voorzitter)
Ad Melkert (voorzitter)
Boris van der Ham (voorzitter)
Dirk Jan van den Berg (voorzitter)
Chris Buijink (voorzitter)

prof. dr. M.M.E. Schneider
voorzitter NFU

W.B.J. van Soest
directeur ActiZ

drs. J.D.C. Geel
voorzitter de Nederlandse ggz

A. Melkert
voorzitter NVZ

B. van der Ham
voorzitter VGN

drs. D.J. van den Berg
voorzitter ZN

C. Buijink
voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken

de
Nederlandse
ggz

NVZ
Nederlandse
Vereniging van
Ziekenhuizen

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. VVD Tweede Kamerfractie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft Verduurzaming Zorg
Datum 21-4-2021
Ons kenmerk 21.00598/FdB/NvA

Geachte mevrouw De Vries, mevrouw Van den Hil, mevrouw Tellegen, de heer Van Campen en de heer Erkens,

De partners van de Green Deal Duurzame Zorg (ActiZ, de Nederlandse ggz, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en Nederlandse Vereniging van Banken) vragen voor de nieuwe kabinetsplannen graag uw tijd en aandacht voor de noodzakelijke verduurzamingsopgave in de zorg. De sector zet de ingezette route graag voort samen met het nieuwe kabinet.

Green Deal Duurzame Zorg

Na de eerste Green Deal Duurzame Zorg, die in 2015 in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken & Klimaat is gestart, heeft de zorgsector in oktober 2018 hieraan een vervolg gegeven met de Green Deal Duurzame Zorg (2018-2022). Wij werken hierin intensief samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De Green Deal Duurzame Zorg richt zich op vier pijlers: reductie CO₂-voetafdruk, circulair werken, medicijnresten uit het water en het stimuleren van een gezondheidsbevorderende omgeving. De Green Deal sluit aan bij de ambities van het Klimaatakkoord en het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050'.

Het grote aantal ondertekenaars (241 organisaties per januari 2021) laat het draagvlak en het noodzakelijke belang zien van de transitie naar een duurzame zorg: van zorg en ziekte naar gezondheid en gedrag. Investeren in preventieve zorg en daarmee in duurzame zorg is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De zorgsector is voor 7% verantwoordelijk van de totale CO₂-voetafdruk van Nederland. Om deze redenen is de zorg aan de slag gegaan met diverse initiatieven.

Een greep uit de voorbeelden: het verduurzamen van het zorgvastgoed door het op steeds grotere schaal inzetten van warmtepompen, isolatiemaatregelen, warmte en koude opslag (WKO's) en het gebruik van zonnepanelen en windenergie. Ook campagnes om medicijnen in te laten leveren en niet thuis weg te spoelen/gooien, het terugdringen van medicijn- en voedselverspilling, het stimuleren van recycling, gezonde voeding, duurzaam inkopen, circulaire werkplekken en het opzetten van 'green teams' voor verduurzaming van afdelingen.

Naast bovenstaande concrete resultaten is ook een andere duurzame beweging zichtbaar in de zorg. Overeenkomstig het nationale preventieakkoord staan preventie en gezondheidsbevordering steeds vaker (hoog) op de agenda in de zorginstellingen. Ook de ontwikkeling naar 'digitale zorg' en 'zorg dichtbij huis' en 'thuis werken' heeft door corona een enorme impuls gekregen. Deze duurzame ontwikkeling willen we graag voortzetten.

Politieke steun voor realisatie

Er zijn ook kanttekeningen te maken. De ingezette weg is lang en hobbelig, de praktijk van de zorg is weerbarstig. Het ontbreekt aan stimulerende financiering en de wet- en regelgeving en administratieplichten sluiten niet op elkaar aan. En dit knelt. Naast de inzet van onze zorgprofessionals, zorg-organisaties, stakeholders en gemeenten om de duurzame doelen te realiseren, helpt het ons als het nieuwe kabinet de ingezette lijn van verduurzaming nog meer stimuleert en ondersteunt. Stimulering door in gezamenlijkheid de ambities vorm te geven en ondersteuning in de vorm van gelden om in lijn met de ingeslagen weg ook de grote impactvolle transitie te bekostigen.

Op basis van de sectorale routekaarten¹ heeft TNO berekend dat er voor verduurzaming van de zorgsector (cumulatief over een periode van 30 jaar) ten minste € 10 miljard (ziekenhuizen € 5 miljard en langdurige zorg € 5 miljard) extra investeringen nodig zijn voor het behalen van de doelstelling (minimaal) 95% CO₂ reductie in 2050. Dit komt neer op extra investeringen van circa €167 miljoen per jaar voor de ziekenhuiszorg en eveneens circa € 167 miljoen per jaar voor de langdurige zorg². Deze investeringen zijn nodig om gebouwen te verduurzamen, installaties aan te sluiten op alternatieve/regionale energiebronnen alsmede onderzoek te faciliteren naar duurzame alternatieven.

Om de circulaire bedrijfsvoering van de grond te krijgen zijn innovaties nodig en is samenwerking met andere sectoren nodig, zoals de afvalverwerking. Om duurzame (preventieve) zorg voor de toekomst op een hoger plan te brengen is het wenselijk om het duurzame gedachtegoed te integreren in het onderwijs voor zorgprofessionals. Ook is het essentieel om onnodige administratielast te voorkomen. Op het thema 'energiebesparing' komen er nu uit drie ministeries vier elkaar overlappende wetten die apart gehandhaafd worden (Europese Energie-Efficiency Richtlijn, Activiteitenbesluit met de erkende maatregelen energiebesparing, Informatieplicht en Energy Performance Building Directive). Wij pleiten voor het devies: eenmalige registratie voor meervoudig gebruik en inzetten op harmonisatie van wetgeving.

Vraag aan het nieuwe kabinet

Van het nieuwe kabinet vragen wij namens de partners van de Green Deal Duurzame Zorg om in het nieuwe regeerakkoord een stimuleringspakket op te nemen die de reeds ingezette verduurzaming verder ondersteunt. Concreet verzoeken wij het ministerie van EZ&K om tot 2030 gerichte gelden voor de zorg te labelen, bijvoorbeeld via (exploitatie)subsidies of fondsen, voor de uitvoering van de Green Deal Duurzame Zorg op de pijlers reductie CO₂-voetafdruk, circulaire bedrijfsvoering, gezondheidsbevorderende omgeving en medicijnen uit afvalwater.

¹ TNO; Routekaart Verduurzaming van het Zorgvastgoed – ziekenhuizen (10-01-2020)
TNO; Routekaart Verduurzaming van het vastgoed in de langdurige zorg (10-01-2020)

² Zie [Kamerbrief over verduurzaming van de zorgsector](#)

Naast bekostiging is het van belang dat het duurzame gedachtegoed wordt geïntegreerd in het onderwijs. Tevens verzoeken wij tot harmonisatie van wetgeving en pleiten wij voor eenmalige registratie van data voor meervoudig gebruik.

Tot slot vragen wij de ambitie van het nieuwe kabinet om zo nodig regelgeving of andere faciliteiten vanuit de overheid te bieden, om de onrendabele top en benodigde financiering van de verduurzaming financierbaar en bedrijfseconomisch uitvoerbaar te maken.

Wij gaan graag met u hierover in gesprek en vertrouwen erop dat het nieuwe kabinet samen met de sectoren wil investeren in het verduurzamen van de zorg. We vernemen graag wanneer u hiervoor beschikbaar bent.

Met vriendelijke groet,

Partners van Green Deal Duurzame Zorg:

Nederlandse Federatie Universitair Medische Centra
ActiZ
De Nederlandse ggz
Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Zorgverzekeraars Nederland
Nederlandse Vereniging van Banken

Margriet Schneider (voorzitter)
Wouter van Soest (directeur)
Jacobine Geel (voorzitter)
Ad Melkert (voorzitter)
Boris van der Ham (voorzitter)
Dirk Jan van den Berg (voorzitter)
Chris Buijink (voorzitter)

prof. dr. M.M.E. Schneider
voorzitter NFU

W.B.J. van Soest
directeur ActiZ

drs. J.D.C. Geel
voorzitter de Nederlandse ggz

A. Melkert
voorzitter NVZ

B. van der Ham
voorzitter VGN

drs. D.J. van den Berg
voorzitter ZN

C. Buijink
voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken